

DOI: 10.32347/2412-9933.2020.44.42-48

УДК 005.8:504: 37:65

Хрутьба Вікторія Олександрівна

Доктор технічних наук, доцент, завідувач кафедри екології та безпеки життєдіяльності,

orcid.org/0000-0002-8121-2042

Національний транспортний університет, Київ

Нікітченко Юлія Станіславівна

Кандидат технічних наук, доцент кафедри екологічного менеджменту та підприємництва,

orcid.org/0000-0003-1487-641X

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

Лисак Роксолана СтаніславівнаАсистент кафедри екології та безпеки життєдіяльності, *orcid.org/0000-0002-2776-5623*

Національний транспортний університет, Київ

**АНАЛІЗ ПЕРЕДУМОВ ФОРМУВАННЯ МЕНТАЛЬНОГО ПРОСТОРУ
ПРОЄКТІВ БЕЗПЕКИ**

Анотація. Для вирішення питань безпеки застосовують проєктний підхід. Реалізація проєктів безпеки ефективна за участі великої кількості стейкхолдерів. До складу зацікавлених сторін входять представники держави, бізнесу і громади. Формування спільних цінностей, які орієнтовані на безпеку, для усіх груп стейкхолдерів допоможе ефективно реалізовувати проєкти безпеки. Для цього необхідно створити відповідний ментальний простір. Здобуття необхідних знань, умінь і навичок відбувається в процесі навчання і професійної діяльності. І чим раніше сформувати ментальний простір, тим більш готовими стейкхолдери будуть до реалізації проєктів безпеки. З цією метою було вирішено провести опитування студентів і визначити розуміння ними важливості питань безпеки та їх готовність до участі в проєктах безпеки. Більшість опитаних вважає важливим здобуття вищої освіти за спеціальністю та кар'єрний розвиток, водночас прагнуть підвищувати рівень своєї освіти. Респонденти розуміють важливість питання безпеки і готові підвищувати її рівень. Відповідаючи на питання про важливість різних видів безпеки, всі обирають безпеку життя. Респонденти також розуміють важливість фінансової та інформаційної безпеки. Студенти старших курсів звертають багато уваги на безпеку праці. Щодо екологічної безпеки, то на думку опитаних вона залишається актуальною завжди. Проведений аналіз дає змогу зробити висновок, що є підґрунтя для формування ментального простору проєктів безпеки. Він сприятиме швидкій та ефективній реалізації проєктів та досягненню поставленої мети. Враховуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що є підґрунтя для формування ментального простору як передумови реалізації проєктів безпеки. Однак для успішного досягнення визначених результатів проєктів безпеки необхідно створити сприятливе ментальне середовище, яке допоможе формуванню у всіх стейкхолдерів спільних безпекоорієнтованих цінностей.

Ключові слова: проєкти безпеки; зацікавлені сторони; ментальний простір, опитування студентів; компетентність

Постановка проблеми

Негативні наслідки проблем безпеки навколишнього середовища, в т. ч. стрімкий темп наростання екологічних загроз, свідчать про необхідність постійного проведення превентивних заходів з метою мінімізації впливу на життя, здоров'я населення та збереження довкілля. В основі мінімізації впливу діяльності людини на оточуюче середовище лежить ступінь розуміння участі самих людей у забезпеченні загальної безпеки, яка включає безліч складових, у т. ч. екологічну, виробничу,

інформаційну, соціальну, професійну, повсякденну тощо.

На жаль, на сьогодні спостерігається низький рівень безпекоорієнтованої свідомості більшості громадян, що проявляється у збільшенні кількості екологічних проблем, високому рівні виробничого травматизму, зростанні кількості дорожньо-транспортних пригод, аварій, катастроф та ін. Низький рівень знань з питань безпеки, порушення законодавства, нехтування правилами безпеки на робочих місцях, низький рівень охорони праці, екологічно безвідповідальний спосіб життя – це

лише приклади причин низького рівня безпеки у суспільстві та навколишньому середовищі.

Зарадити ситуації можна завдяки формуванню відповідного ментального простору. Оскільки на оточуюче середовище значний вплив має діяльність підприємств, установ організацій, то формування безпекоорієнтованого ментального простору працівників допоможе підвищити рівень безпеки підприємств і оточуючого середовища загалом. Виконання цього завдання на основі проектного підходу дасть змогу швидше й ефективніше досягти поставлених результатів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Багато наукових праць присвячено економічній, фінансовій та інформаційній безпеці підприємств. Однак особливої уваги потребують питання, пов'язані з екологічною безпекою та безпекою праці, оскільки найчастіше вони стають причинами нещасних випадків і аварій.

Дослідження питань управління проектами, які спрямовані на захист і збереження довкілля, висвітлені в роботах таких науковців: В. П. Матейчик, В. О. Хрутьба, В. Д. Гогунський, С. В. Руденко, В. І. Зюзюн, Т. Г. Щербакова, Н. О. Гавадзин та ін. Вчені А. Ю. Москалюк, Ю. С. Чернега, В. Д. Гогунський, О. І. Запорожець, В. Н. Пурич, Г. В. Казерацький багато уваги приділили вирішенню проблем безпеки та охорони праці на основі проектного підходу.

Знання, навички та досвід, здобуті у процесі освітньої і професійної діяльності людини, мають важливе значення для формування ментального простору. Вони дають внутрішнє розуміння і відчуття проблеми. Для успішної реалізації проектів, а також для прийняття правильних рішень важливе значення має компетентність. Одним із критеріїв при визначенні, наприклад, екологічної компетентності, є екологічні знання [1]. Вони відіграють важливу роль в системі екологічної освіти і виховання, яка покликана розвивати внутрішнє відчуття відповідальності й обов'язку відносно всього живого [2]. Дослідженню питань екологічної освіти приділяється значна увага, розглядаються проблеми формування екологічної свідомості [3], а також її зміна за напрямками екологічних знань, мислення і культури [4]. Аналіз результатів реалізації міжнародного освітнього екологічного проекту EсоBRU свідчить про ефективність міжнародного співробітництва у проектах підвищення рівня екологічної компетенції [5], а також дає змогу визначити напрями впровадження безперервного екологічного навчання [6].

У роботі [7] зазначається, що виклики сьогодення щодо безпеки в організаційно-технічних

системах породжують нові проблеми і завдання, вирішення яких здійснюється на основі нових механізмів управління охороною праці. Досить часто причиною травматизму стають не умови праці, а небезпечні дії працівників [8], тому для підвищення рівня безпеки підприємств, ефективного засвоєння відповідних знань і підвищення рівня свідомості необхідно формування відповідного ментального простору, в якому буде відбуватись взаємодія між усіма зацікавленими сторонами. В роботах [9 – 11] висвітлено особливості ментального простору проекту, а також проведено дослідження ментального простору проектного менеджера або команди проекту і зацікавлених сторін. Ментальний простір впливає на рівень готовності стейкхолдерів до реалізації проектів безпеки.

Мета статті

Успіх реалізації проектів безпеки залежить від ментального простору середовища, а саме – зацікавлених сторін. У зв'язку з цим було вирішено провести анкетування потенційних стейкхолдерів з метою визначення їх рівня безпекоорієнтованості та ментальної готовності до участі в реалізації проектів безпеки.

Основними стейкхолдерами проектів безпеки можуть бути: органи державної влади, органи місцевого самоврядування, громадські організації, представники бізнесу, місцеве населення. Оскільки до складу вищезазначених категорій зацікавлених сторін у майбутньому увійдуть ті, хто сьогодні здобуває знання, тому було вирішено провести анкетування студентів з метою визначення наявності їх безпекоорієнтованого ментального простору.

Виклад основного матеріалу дослідження

Було проведено анкетування студентів Національного транспортного університету з метою проаналізувати рівень їх розуміння питань безпеки, наявності ідей та бажання підвищувати рівень безпеки, готовності до участі у проектах безпеки.

У процесі анкетування отримано та узагальнено 156 заповнених анкет.

Респонденти – студенти I-V курсів (I-IV курсів бакалаврату) та V курсу (I курс магістратури) у віці від 18 до 22 років. Розподіл кількості студентів по курсах відображено на рис. 1. Співвідношення опитаних хлопців / дівчат – 42,3% / 57,7%.

Розроблена анкета містить 42 запитання, які згруповані у три блоки.

Блок 1 – загальні питання – містить 19 запитань, що орієнтовані на формування портрета студента.

Блок 2 – оцінка розуміння поняття безпеки та важливості її складових – містить 13 запитань, що

орієнтовані на оцінку безпекоорієнтованості ментального простору респондентів.

Блок 3 – оцінка розуміння студентами важливості підвищення рівня безпеки – містить 10 запитань, що орієнтовані на виявлення готовності студентів до реалізації проектів безпеки.

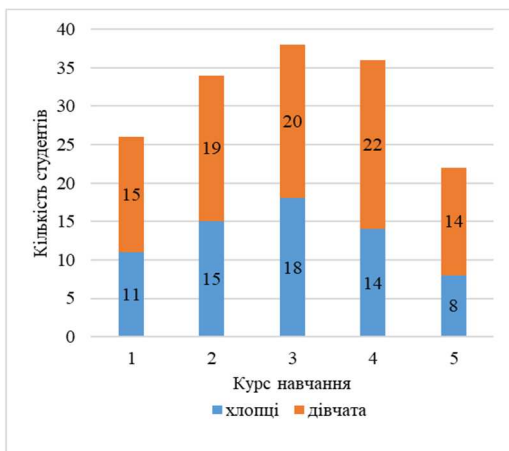

Рисунок 1 – Розподіл студентів по курсах навчання, співвідношення хлопців / дівчат

Фрагменти аналізу результатів відповідей на запитання різних блоків представлені нижче.

Блок 1 (загальні питання).

1. Життєві цілі та пріоритети.

Аналіз життєвих цілей і пріоритетів всіх студентів I-V курсів засвідчив (рис. 2), що найбільше голосів (пропонувалося визначити не більше трьох варіантів відповідей) респонденти віддали за:

- здобуття вищої освіти за обраною спеціальністю;
- кар’єрний розвиток і досягнення високого соціального статусу;
- цікаве дозвілля.

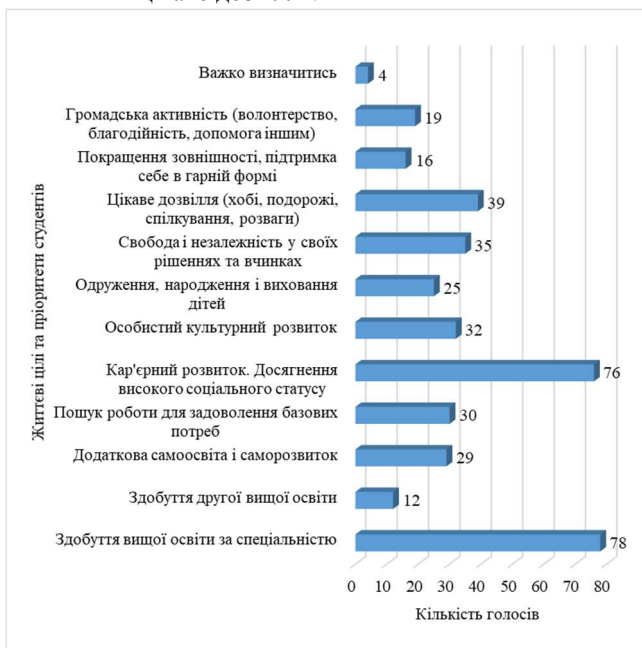

Рисунок 2 – Життєві цілі і пріоритети студентів I-V курсів

Також респонденти відмітили свою зацікавленість у особистому культурному розвитку та свободі/незалежності в прийнятті рішень/вчинків.

2. Саморозвиток і самовдосконалення студентів.

Респондентам було запропоновано оцінити свій рівень освіти і визначити, чи потрібно його підвищувати. Найбільш зацікавленими були студенти II та IV курсів (рис. 3).

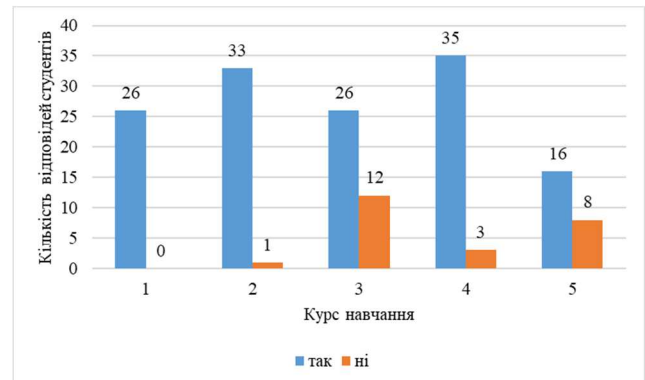

Рисунок 3 – Прагнення студентів до підвищення свого рівня освіти

3. Мотиви щодо підвищення рівня освіти.

Студенти I курсу вважають, що підвищувати рівень своєї освіти необхідно для влаштування на більш престижну роботу. Студенти II та III курсів – як можливість зробити добру кар’єру. Студенти IV курсу відмітили, що підвищувати свій рівень освіти їх мотивує особистий інтерес і розширення кругозору, а також додаткові можливості для кар’єри, влаштування на більш престижну роботу. Студенти V курсу найбільш зацікавлені у можливості влаштуватися на більш престижну роботу (рис. 4).

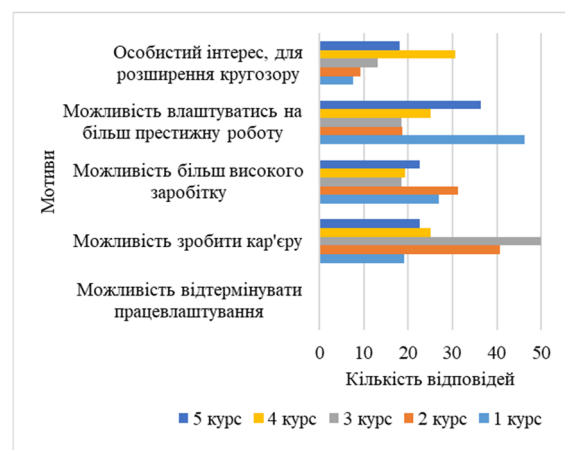

Рисунок 4 – Мотиви студентів до підвищення свого рівня освіти

Блок 2 (оцінка розуміння поняття безпеки та важливості її складових).

3 метою аналізу оцінку безпекоорієнтованості ментального простору респондентам було запропоновано дати відповідь на запитання:

«Чи вивчаються питання безпеки в межах дисциплін, які ви опановуєте в ЗВО?». Усі студенти дали позитивні відповіді. На запитання про важливість питань безпеки майже 90% респондентів дали схвальну відповідь.

Під час роботи над запитанням «Який вид безпеки найважливіший для Вас у даний час?» було запропоновано кожній із відповідей поставити бальну оцінку в 1, 2, 3, 4 або 5 балів. Один бал призначено для найменш значущого варіанта, а п'ять балів – для найважливішого на думку студента виду безпеки.

Результати відповідей дуже відрізняються залежно від курсу, на якому навчаються студенти (табл. 1).

Таблиця 1 – Бальна оцінка важливості різних видів безпеки для студентів I – V курсів

Вид безпеки	Кількість балів, яку віддали кожному виду безпеки студенти різних курсів					Загальна кількість балів
	Курси					
	1	2	3	4	5	
Безпека життя	152	182	161	140	81	716
Фінансова безпека	118	136	132	122	62	570
Безпека праці	38	62	83	96	80	359
Екологічна безпека	59	76	114	100	65	414
Інформаційна безпека	23	54	80	82	42	281

Графічне зображення кількості балів кожної відповіді, переведених у відсотки, представлено на рис. 5.

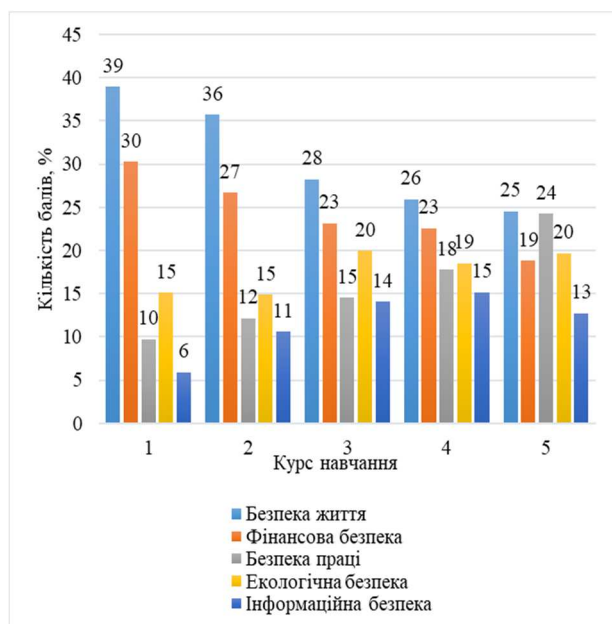

Рисунок 5 – Розподіл балів студентів серед видів безпеки у відсотках

Студенти першого курсу для себе розподілили види безпеки за спадом важливості у такій послідовності: безпека життя (39%), фінансова безпека (30%), екологічна безпека (15%), безпека праці (10%), інформаційна безпека (6%). Спостерігається тенденція до вирівнювання кількості балів між варіантами відповідей (чим вищий курс навчання, тим більш рівномірний розподіл балів). Це можна пояснити тим, що студенти старших курсів починають працювати і розуміють важливість кожного виду безпеки. Що стосується безпеки праці, то студенти V курсу віддали їй балів приблизно так, як безпеці життя, помістивши таким чином на друге місце у своєму рейтингу. Це пов'язано з тим, що процес трудової діяльності працевлаштовані молоді люди дорівнюють за важливістю до особистого життя і починають цінувати безпеку на роботі майже на рівні безпеки життя вдома. Значення екологічної безпеки для студентів усіх курсів перебуває майже на одному рівні, що свідчить про приблизну незмінність поглядів щодо цих питань.

Блок 3 (оцінка розуміння студентами важливості підвищення рівня безпеки).

Студентам було запропоновано відповісти на запитання «Чи вважаєте Ви достатнім рівень безпеки оточуючого середовища?», «Чи Ви готові брати участь у підвищенні рівня безпеки оточуючого середовища?», «Чи знаєте Ви як цього досягти?», «Чи потребуєте Ви додаткових знань, умінь, навичок для цього?».

Результати відповідей представлені на рис. 6.

Рисунок 6 – Відповіді на частину запитань блоку 3 – оцінка розуміння студентами важливості підвищення рівня безпеки

Аналіз відповідей на вищезазначені питання засвідчив, що 92% респондентів вважають, що рівень безпеки оточуючого середовища недостатній, і майже всі опитані готові брати участь у його підвищенні. Серед усіх респондентів 88% не знають, як підвищувати рівень безпеки, і 95% опитаних

погодилися, що потребують для цього додаткових знань, умінь і навичок.

Відповідаючи на запитання: «Який вид безпеки на сьогодні перебуває у критичному стані або потребує негайних дій для покращення ситуації?», більшість респондентів обрали екологічну безпеку (майже 53% опитаних). Друге місце з показником 26,3% отримала безпека життя. Інші види безпеки отримали нижчі оцінки. З невеликим розривом між собою далі йдуть фінансова безпека (9%), безпека праці (7,7%) та інформаційна безпека (5,1%). Графічне відображення результатів відповідей на це питання зображено на рис. 7.

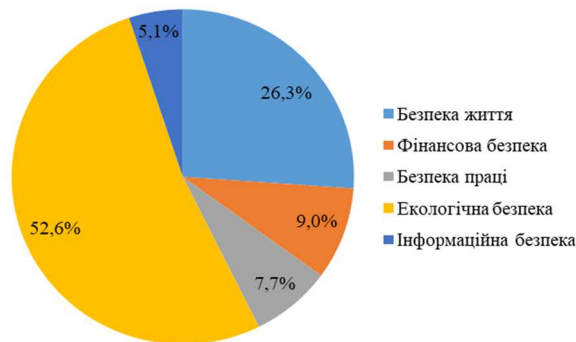

Рисунок 7 – Вибір респондентами виду безпеки, який на сьогодні перебуває у критичному стані

Висновки

Аналіз результатів дослідження засвідчив, що серед життєвих цілей респондентів переважають здобуття вищої освіти та кар'єрний розвиток. При цьому майже всі опитані прагнуть до підвищення свого рівня освіти, більшість з причин, пов'язаних з можливостями працевлаштування, оскільки роботодавці роблять ставку не лише на знання за спеціальністю, але і на ті, що дотичні до професійної галузі.

Усі студенти відповіли позитивно на запитання про вивчення питань безпеки в межах дисциплін

навчального плану, і майже 90% погодилися із важливістю їх вивчення.

Що стосується питання про важливість видів безпеки особисто для кожного студента, то усі опитані найбільше балів віддали безпеці життя. Оскільки більша частина часу респондентів пов'язана з повсякденними справами, то рівень цього виду безпеки для них найважливіший. Водночас спостерігається тенденція до зміни пріоритетів залежно від курсу навчання: чим старші студенти, тим більше вони розуміють важливість інших видів безпеки, і тому кількість голосів розподіляється більш рівномірно. Наприклад, для студентів V курсу безпека праці має практично таку ж важливість, як і безпека життя, оскільки ці респонденти значну частину часу приділяють професійній діяльності.

Також більшість опитаних вважають, що рівень безпеки оточуючого середовища недостатній, а отже, готові бути задіяними в процес його підвищення. Це свідчить про безпекоорієнтовану свідомість молодого покоління та розуміння важливості цього питання. Однак респонденти відповіли, що не знають як підвищувати рівень безпеки, а також їм необхідні додаткові знання, вміння і навички. Тому поряд із завданням реалізації проєктів безпеки важливе місце має формування відповідного ментального простору, який через відповідні знання, навички і вміння сприятиме успішній безпекоорієнтованій проєктній діяльності.

Враховуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що є підґрунтя для формування ментального простору як передумови реалізації проєктів безпеки. Однак для успішного досягнення визначених результатів проєктів безпеки необхідно створити сприятливе ментальне середовище, яке сприятиме формуванню у всіх стейкхолдерів спільних безпекоорієнтованих цінностей. Формування ментального простору також дасть змогу підготувати майбутніх фахівців до безпекоорієнтованої виробничої діяльності.

Список літератури

1. Зюзюн В. І. Методи та моделі управління екологічними ризиками в проєктах розвитку транспорту: дис. ... канд. техн. наук: 05.13.22. Національний транспортний університет, Київ. 2017. 202 с. URL: http://diser.ntu.edu.ua/Ziuziun_dis.pdf
2. Вороненко Т. І. Проєктна діяльність учнів екологічного спрямування – шлях інтеграції освіти. Технології інтеграції змісту освіти : зб. наук. праць Всеукраїнського круглого столу, 12 березня 2018 р., Полтава [головн. ред. В.Р. Ільченко]. Вип. 10. Полтава : ПОІППО, 2018. 284 с. С. 142–151.
3. Попова І. Екологічна свідомість та культура: проблеми формування у трансформаційному суспільстві. *Вісник Інституту розвитку дитини. Сер. : Філософія, педагогіка, психологія.* 2014. Вип. 34. С. 43–48. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vird_2014_34_9.
4. Шумілова А. В. Формування екологічної свідомості школярів екологоосвітніми заходами НПП "Слобожанський". *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Екологія.* 2015. Вип. 13. С. 104–111. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhNU_2015_13_18.
5. Хрутьба В. О. Рутковська І. А., Горідько Н. М. Оцінка рівня екологічних знань учасників міжнародного освітнього проєкту. *Управління проєктами, системний аналіз і логістика.* Київ: НТУ. 2016. Вип. 17. С. 124–131.

6. Mateichyk V., Khrutba V., Horid'ko N. Statistical analysis of monitoring results of prerequisites for EcoBRU project implementation. *Visnyk National Transport University. Series «Technical sciences». Scientific and Technical Collection*. Kyiv: National Transport University, 2015. Issue 1 (31).

7. Запорожець О. І., Гогунський В. Д. Завдання наукових досліджень з охорони праці. *Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві*. Одеса. 2013. Вип. 4 (5). С. 19–23.

8. Москалюк А. Ю., Чернега Ю. С., Гогунський В. Д. Системний підхід к аналізу рівня охорони труда в задачах проєктно-орієнтованого менеджмента. *Електротехнічні та комп'ютерні системи*. 2016. URL: <https://scholar.google.com.ua/scholar?oi=bibs&cluster=2159540581240695590&btnI=1&hl=uk>.

9. Веренич О. В. Формалізована модель ментального простору проєктного менеджера / команди проєкту. *Управління розвитком складних систем*. Київ, 2015. Вип. 24. С. 23–29. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Urss_2015_24_6.

10. Веренич О. В. Формалізована модель ментального простору зацікавлених сторін. *Управління розвитком складних систем*. Київ, 2016. № 26. С. 58 – 66. URL: <http://repository.knuba.edu.ua:8080/bitstream/handle/987654321/5117/8.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

11. Бурак Н. Є., Рак Ю. П. Модель проєктно-інформаційного середовища покращення підготовки рятувальника в ментальному просторі ІТ-технологій. *Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності*. Львів, 2014. № 10. С. 24–31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vldubzh_2014_10_5.

Стаття надійшла до редколегії 03.11.2020

Khrutba Viktoriia

DSc (Eng.), Professor, the Head of the Department of Ecology and Safety of Vital Functions, orcid.org/0000-0002-8121-2042
National Transport University, Kyiv

Nikitchenko Yuliia

PhD (Eng.), Associate Professor, orcid.org/0000-0003-1487-641X
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

Lysak Roksolana

Assistant Lecturer, orcid.org/0000-0002-2776-5623
National Transport University, Kyiv

ANALYSIS OF PRECONDITIONS ON FORMATION OF MENTAL ENVIRONMENT IN SECURITY PROJECTS

Abstract. A project approach is used to solve security issues. Realization of security projects is efficient in case of plenty stakeholders participating. Stakeholders may represent representatives of government, business and society. Formation of common values focused on security for all stakeholder groups will provide an efficient implementation of security projects. It demands to create an appropriate mental environment. Acquisition of necessary knowledge, skills and abilities takes place in the process of learning and professional activity. And as early as possible the mental environment is formed, then a readiness of stakeholders on implementation of security projects will be higher. With this aim there was conducted a survey among students to determine their understanding of security issues importance and their willingness to participate in security projects. Most respondents have considered that pursuit of higher education in appropriate major and development of career are highly important issues as well as students endeavor to increase own education level. Respondents have understanding the importance of security issue and they are ready to increase its level. When asked about the importance of different types of security, everyone has chosen the safety of life. Respondents have also demonstrated an understanding of financial and information security importance. Students of last years training have focused their attention to occupational safety. Regarding an environmental safety, according to respondents, it always remains relevant. Conducted analysis allowed to conclude that there is a basis for mental environment formation in security projects. It contributes to rapid and efficient implementation of projects and achievement of targeted goal. Considering the above-mentioned there can be a conclusion that the basis of mental environment formation is a precondition for implementation of security projects. However, in order to successfully achieve certain results in security projects, it is necessary to create a favorable mental environment that will help to create the common security-focused values for all stakeholders.

Keywords: security projects; stakeholders; mental environment; student survey; competence.

References

1. Zyzyun, V. I. (2017). Methods and models of environmental risk management in transport development projects: PhD thesis: 05.13.22, 202. URL: http://diser.ntu.edu.ua/Ziuziun_dis.pdf. [in Ukrainian].
2. Voronenko, T. I. (2018). Project activity of students of ecological direction - the way of integration of education. *Technology of education transformation*, 10, 284, 142–151. [in Ukrainian].
3. Popova, I. (2014). Ecological consciousness and culture: problems of formation in a transformational society, 34, 43–48, URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vird_2014_34_9. [in Ukrainian].
4. Shumilova, A. V. (2015). Formation of ecological consciousness of schoolchildren by ecological educational activities of NPP «Slobzhansky» *Series: Ecology*, 13, 104–111. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhNU_2015_13_18. [in Ukrainian].

5. Khrutba, V. O., Rutkovskaya, I. A. & Goridko, N. M. (2016). Assessment of the level of ecological knowledge of the participants of the international educational project. *Project management, system analysis and logistic*, 17, 124–131. [in Ukrainian].
6. Mateichyk, V., Khrutba, V. & Horid'ko, N. (2015). Statistical analysis of monitoring results of prerequisites for EcoBRU project implementation. *Visnyk National Transport University. Series «Technical sciences». Scientific and Technical Collection*, 1 (31).
7. Zaporozhets, O. I. & Gogunsky, V. D. (2013). Tasks of scientific research on labor. *Informative technologies in education, science and production*, 4 (5), 19–23.
8. Moskalyuk, A. Yu., Chernega, Yu. S. & Gogunsky, V. D. (2016). System approach to the analysis of the level of labor protection in the tasks of project-oriented management, URL: <https://scholar.google.com/ua/scholar?oi=bibs&cluster=2159540581240695590&btnI=1&hl=en>. [in Russian]
9. Verenych, O. V. (2015). Formalized model of mental space of the project manager / project team, 24, 23–29, URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Urss_2015_24_6. [in Ukrainian].
10. Verenich, O. V. (2016). Formalized model of mental space of interested parties, 26, 58–66. URL: <http://repository.knuba.edu.ua:8080/bitstream/handle/987654321/5117/8.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. [in Ukrainian].
11. Burak, N. E. & Rak, Y. P. (2014). Model of design and information environment to improve the training of rescuers in the mental space of IT technologies. *Bulletin of Lviv State University of Life Safety*, 10, pp. 24–31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vldubzh_2014_10_5. [in Ukrainian].

Посилання на публікацію

- APA Khrutba, V. O., Nikitchenko, Yu. S. & Lysak, R. S. (2020). Analysis of preconditions on formation of mental environment in security projects. *Management of Development of Complex Systems*, 44, 42 – 48, dx.doi.org/10.32347/2412-9933.2020.44.42-48.
- ДСТУ Хрутьба В. О., Нікітченко Ю. С., Лисак Р. С. Аналіз передумов формування ментального простору проєктів безпеки. *Управління розвитком складних систем*. Київ, 2020. № 44. С. 42 – 48, dx.doi.org/10.32347/2412-9933.2020.44.42-48.